

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Vliv místa bydliště na preferenční hlasy ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce
2013

Bakalářská práce

Klára Furmanová

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Tomáš Lebeda, Ph.D.

Přerov 2015

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně na základě uvedených pramenů a literatury

V Přerově 27. 4. 2015

.....

Klára Furmanová

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce Doc. PhDr. Tomáši Lebedovi, Ph.D. za cenné rady, inspiraci a předání řady zkušeností při vypracování této bakalářské práce.

Obsah

Úvod.....	5
1. Preferenční hlasování ve volbách do Poslanecké Sněmovny v České republice	8
1.1 Historie preferenčního hlasování	9
1.1.1 Volby 2002 a 2006	10
1.1.2 Kroužkovací revoluce 2010.....	12
1.1.3 Volby v roce 2013	13
2. Strategie a teorie preferenčního hlasování.....	15
2.1 Teorie pro volby 2013	16
3. Metodologie	18
4. Analýza preferenčního hlasování.....	19
4.1 Starostové.....	27
4.2 Regresní analýza	34
Závěr	37
Prameny a literatura	40
Abstrakt.....	43

Úvod

Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky (dále jen PS PČR) probíhají na základě listinného poměrného volebního systému. Volební systém České republiky v posledních 25 letech prošel mnoha novelami volebního zákona. I samotné preferenční hlasování od svého zavedení prošlo důležitými úpravami. Počínaje měnícím se počtem udělených preferenčních hlasů až po pravidelné snižování volební klauzule na nynějších 5 %. Špatné nastavení či nekontrolovatelná manipulace by mohla mít velký dopad na politickou kulturu i politiku samotnou. Moc preferenčních hlasů je velká a s jejich pomocí se dají výrazně obměnit tváře v Poslanecké sněmovně. Preferenční hlasování není často zkoumaným jevem, zejména v české politologii. Proto se tímto opomíjeným tématem zabývám ve své bakalářské práci.

Práce se zabývá analýzou preferenčních hlasů jednotlivých kandidátů především v místě bydliště, které kandidáti uvedli na kandidátní listiny. Volební výsledky jsou použity ze serveru Českého statistického úřadu – volby.cz. Závisle proměnnými jsou zisk preferenčních hlasů v místě bydliště kandidáta a poměr procentuálního zisku preferenčních hlasů kandidáta v kraji a obci. Práce zkoumá pouze politické aktéry, kteří se ve volbách v roce 2013 dostali do PS PČR. Celkem sedm politických aktérů se dostalo do PS, které tvoří „etablované stran“, působící na české politické scéně delší dobu, a nová politická hnutí. Etablované strany jsou: České strany sociálně demokratické (dále jen ČSSD), Občanské demokratické strany (dále jen ODS), TOP 09, Křesťanské a demokratické unie a Československé strany lidové (dále jen KDU-ČSL), Komunistické strany Čech a Moravy (dále jen KSČM). Nová politická hnutí v české politice jsou Hnutí ANO 2011 a Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury (dále jen Úsvit). Oblast zkoumání je pouze Olomoucký kraj, z důvodu velkého množství dat při zkoumání vlivu místa bydliště na preferenční hlasy v oblasti celé České republiky. Volby do PS proběhly 25.-26. října 2013.

Práce využívá kvantitativní metodu, která pracuje s korelační a regresní analýzou. Analýza je postavena na vzájemné korelaci výše uvedených jednotlivých proměnných. Na základě výsledků korelací a regresní analýzy se snažím dokázat či vyvrátit tyto stanovené hypotézy:

1. Straničtví kandidáta má vliv na počet udělených preferenčních hlasů v obci.

2. Starostové získávají větší počet preferenčních hlasů v místě bydliště než kandidáti jiného povolání.

Pomocí korelací se snažím také odpovědět na následující výzkumné otázky stanovené pro tuto práci:

1. Jaké faktory ovlivňovaly rozhodování voličů při udělování preferenčních hlasů v Olomouckém kraji?
2. Jaký vliv na udělování preferenčních hlasů má známost kandidáta z předchozích voleb?
3. Udělují voliči více preferenčních hlasů v obci u tradičních stran než u nových stran či hnutí?

Práce je členěna do čtyř kapitol. První dvě kapitoly se zabývají především teoretickým vymezením tématu a dvě následující kapitoly jsou věnovány analytické části práce. V první kapitole se zprvu zabývám teoretickým vymezením preferenčního hlasování. První kapitola je dále zaměřena na historii preferenčního hlasování v České republice od konání prvních voleb v roce 1990 až do posledních voleb do PS PČR v roce 2013. Jsou zde také zmíněny úpravy volebního zákona, které souvisí se změnou preferenčního hlasování a ukázány dopady využívání preferenčních hlasů v jednotlivých volbách do PS. Druhá kapitola se soustředí na strategie a teorie preferenčního hlasování. Jsou zde uvedeny především teorie týkající se České republiky nebo místa bydliště kandidáta. Třetí kapitola se věnuje metodologii využití v analytické části práce. Popisuje význam hodnot korelace a regresní analýzy. V poslední kapitole je zpočátku zkoumán vzájemný vliv závisle proměnných s nezávisle proměnnými při korelaci na zkoumaných. Dále pak jsou zkoumány závislosti mezi závisle proměnnou a nezávisle proměnnými. Výsledky z analytické části mi pomohou zodpovědět výzkumné otázky a potvrdit či vyvrátit hypotézy v závěru práce.

Problematika preferenčního hlasování není velmi probádaným tématem v české politologii. Tato práce se tedy snaží poukázat na některé faktory, které hrají roli u voličů při udělování preferenčních hlasů jednotlivým kandidátům v oblasti obce. Významnými autory zabývajícími se analýzou preferenčních hlasů ve volbách do PS jsou Jan Morkes, Eva Kneblová a Petr Voda. Jan Morkes ve své práci *Analýza preferenčního hlasování ve volbách do PS PČR*, kde porovnává volby od roku 1996-2006, přichází se závěrem, že nejvíce preferenčních hlasů získávají lídři kandidátek (až 2/3 uplatněných

preferenčních hlasů). Morkes také tvrdí, že kandidáti s pořadovým číslem 15 a níže (s vyšším pořadovým číslem) nemohou dosáhnout potřebného počtu preferenčních hlasů pro překonání 5% klauzule. (Morkes 2008)

Přínosné publikace jsou *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010 a Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2013*, ve kterých představují své analýzy Eva Knebllová a Petr Voda. Eva Knebllová se zabývá všeobecným udělováním preferenčních hlasů v celé České republice. V analýzách voleb v letech 2010 a 2013 vyvrací Morkesovo tvrzení o postavení kandidátů na kandidátní listině. Podle Knebllové ve volbách v roce 2010 se 12 lídrů propadlo na kandidátní listině na nevolitelná místa a nedostali se do PS. Dále uvádí závěr, že udělování preferenčních hlasů má podle ní největší smysl u malých stran, kde mohou voliči více ovlivnit obsazení poslaneckých křesel. Po volbách 2013 přichází se závěrem, že s klesajícím pořadovým číslem, v první pětině kandidátní listiny, také klesá zisk preferenčních hlasů. Na dalších místech kandidátní listiny byly rozdíly počtu preferenčních hlasů zanedbatelná (Knebllová 2010, 2014)

Petr Voda se zabývá analýzou efektu kandidáta, který má vliv na rozhodování voličů při udělování preferenčních hlasů. Podle Vody voliči jednotlivých stran preferují určitou skupinu povolání. Voliči ČSSD, TOP 09, a KDU-ČSL preferují kandidáty z oblasti zdravotnictví. Voliči ODS a KSČM preferují kandidáty ze školství. Voliči nových hnutí nejvíce upřednostňují polity a osobnosti z kultury. Nejmenší podporu získali studenti. Analyzuje také vzdálenost od obce kandidáta a vliv na udělování preferenčních hlasů. A přichází s tvrzením, že podpora kandidáta klesá s rostoucí vzdáleností od obce bydliště kandidáta. Ve volbách v roce 2010 se objevila výjimka u kandidátů ČSSD, kteří dosahovali nejvyššího počtu preferenčních hlasů v okruhu 10 km, a ne přímo v místě bydliště kandidáta. (Voda 2010, 2014)

1. Preferenční hlasování ve volbách do Poslanecké Sněmovny v České republice

Volby do PS v České republice se řídí pravidly listinného poměrného systému. Listinné poměrné systémy jsou tvořeny pomocí čtyř hlavních proměnných: velikost volebního obvodu, volební formule (kam spadají volební kvóty¹ a dělitelé²), existence a výše uzavírací klauzule a počet a charakter skrutinií. (Novák, Lebeda 2004) Po dobu fungování samostatného Českého státu byly některé proměnné měněny. Pro volby v roce 2013 platí následující pravidla. Česká republika je rozdělena na 14 volebních obvodů podle krajů. Volební formule užívaná pro rozdělení mandátů je d'Hondtův dělitel. Uzavírací klauzule potřebná k získání poslaneckého mandátu je 5 % a Česká republika se řadí mezi státy s dvouúrovňovým stupněm skrutinií. V prvním skrutiniu se rozdělují mandáty ze všech udělených platných hlasů na úrovni krajů. Všechny nepřidělené mandáty z prvního skrutinia získává strana, hnutí či koalice, která získala největší počet odevzdaných platných hlasů celkem ve všech volebních krajích. (§50 zákon č.247/1995 Sb.)

V poměrném systému existují tři typy kandidátních listin: přísně vázané, vázané a volné kandidátky. Pro volby do PS Parlamentu ČR platí charakter vázaných kandidátních listin. Vázané kandidátní listiny mají podle M. Shugarta dvě dimenze: způsob a výběr kandidátů a počet preferenčních hlasů. Způsob a výběr kandidátů má dvě podoby:

1. *způsob řazení a výběr kandidátů; má dvě podoby*
 - a) *kandidátní listina s nestanoveným pořadím a obsazení křesel rozhoduje pouze počet udělených preferenčních hlasů*
 - b) *kandidátní listiny se stanoveným pořadím, kde kandidát na nevolitelném místě musí překročit zákonem určitý stanovený limit preferenčních hlasů, aby „předstihl“ kandidáty s nižším pořadovým číslem*
2. *počet preferenčních hlasů; zda volič disponuje jen jedním preferenčním hlasem nebo jich má více. (Shugart citován in Chytilek et. al 2009)*

¹ Volební kvóty – formule, které se aplikují při přerozdělování mandátů v poměrných volebních systémech. Kvóty nedokáží rozdělit všechny mandáty v jednom skrutiniu a je nutné je kombinovat s dalšími technikami, nejčastěji s technikou největších zbytků. Známé jsou např. Hareova kvóta, Hagenbach-Bischoffova kvóta a kvóta Imperiali

² Volební dělitelé – druhá skupina formulí při rozdělování mandátů v poměrných volebních systémech. Dělitelé dokáží na rozdíl od kvót rozdělit všechny mandáty v jednom skrutiniu. Existují např. d'Hondtův dělitel, dělitel Saine-Laguë, dělitel Imperiali a Dánský dělitel.

Česká republika se řadí do skupiny 1.b. Existují zde kandidátní listiny se stanoveným pořadím, které sestavují samostatné politické strany či hnutí, avšak volič může ovlivnit pořadí na kandidátní listině pomocí udělení preferenčních hlasů. Způsob preferenčního hlasování do PS udává zákon č. 247/1995, Sb. v §39: „*V prostoru určeném pro úpravu hlasovacích lístků vloží volič do úřední obálky 1 hlasovací lístek. Na hlasovacím lístku, který vkládá do úřední obálky, může přitom zakroužkováním pořadového čísla nejvýš u 4 kandidátů uvedených na témže hlasovacím lístku vyznačit, kterému z kandidátů dává přednost. Jiné písemné úpravy hlasovacího lístku nemají na posuzování hlasovacího lístku vliv.*“ (§39 247/1995) Ve volbách v roce 2013 mohl tedy volič udělit až čtyři preferenční hlasy a od roku 2010 platí 5 % klauzule pro lepší umístění na kandidátní listině. Výše klauzule je rozhodující, jelikož vysoký limit může voliče i kandidáty demotivovat v usilování o preferenční hlasy. (Chytilík et al. 2009)

Pravidla preferenčního hlasování ve volbách do PS PČR prošla velkým množstvím změn. Podstata preferenčního hlasování však zůstala ve všech volbách stejná. Volič má k dispozici zákonem stanovený počet preferenčních hlasů, které mohou udělit kandidátům na vybrané listině politické strany. Po sečtení všech hlasů dochází k rozdělení mandátů podle pořadí na kandidátní listině. V případě, že některý z kandidátů dané strany obdržel požadované množství preferenčních hlasů, automaticky se tak posouvá na první místo listiny, čímž dochází ke změně jejího uspořádání. (Chytilík et al. 2009) V následující podkapitole se budu věnovat historii pravidel pro preferenční hlasování v České republice.

1.1 Historie preferenčního hlasování

Historie preferenčního hlasování ve volebním systému České republiky se datuje k prvním svobodným volbám roku 1990. I přes veškeré snahy prezidenta Václava Havla zavést nominální hlasování, se vrátilo volební zákonodárství k prvorepublikové a poválečné tradici listinného poměrného volebního systému. (Rybová 2011) Byla zde i přidaná možnost udělovat až čtyři preferenční hlasy. Mandát mohl být přednostně udělen kandidátovi pouze v případě využití preferenčního hlasování jedné desetiny voličů dané strany a zároveň pokud konkrétní kandidát získal nadpoloviční většinu preferenčních hlasů. (Chytilík et al. 2009) Těto novinky využívali voliči v obrovské míře, která doposud v žádných následujících volbách nebyla překonána. Nejvíce preferenčních hlasů udělili voliči Občanského fóra (dále jen OF). Voliči OF měli na kandidátní listině pestrý výběr osobností z veřejného života, avšak ani vysoký počet

udělených preferenčních hlasů v těchto volbách neměl v konečném důsledku očekávaný dopad. Pro zvolení do České Národní rady (dále jen ČNR) nepomohly preferenční hlasy žádnému z kandidátů a do Federálního shromáždění (dále jen FS) pouze sedmi kandidátům. Krátce po zvolení se čtyři kandidáti z OF vzdali svých mandátů. Neúspěch preferenčních hlasů v těchto volbách se připisuje především špatně zvolenému volebnímu systému, kde volič mohl udělit až čtyři preference, ale kandidát musel získat podporu každého druhého voliče, který využil udělení preferenčních hlasů. (Navrátil 2013b)

Ihned v dalších volbách roku 1992 se poslanci dohodli první změně volebního zákona, zákon č. 59/ 1992 Sb. Do ČNR potřeboval kandidát pro zvolení hlasy od 15 % všech voličů strany v kraji, do FS stačilo pouze 3 % hlasů. (Chytilík et al. 2009) Preferenční hlasy zde sehrály poprvé svou roli a z nevolitelných míst se do ČNR dostali tři poslanci. Většího úspěchu dosáhly preferenční hlasy u FS, kdy se objevila první „*kroužková revoluce*“. Lidé si tak zvolili čtyři desítky poslanců volených v české části FS. (Navrátil 2013b)

S další právní úpravou preferenčního hlasování se setkáváme ve volebním zákoně číslo 247/1995. Počet preferenčních hlasů zůstal, ale mandát získal přednostně ten kandidát, „*který získal počet přednostních hlasů, jež činí nejméně deset procent z celkového počtu platných hlasů odevzdaných pro politickou stranu nebo koalici v rámci volebního kraje.*“ (§50 ods.4 247/1995) Byla tedy snížena klauzule z původních 15 % na 10 %. Tato změna však nenapomohla ve volbách 1996 ani jednomu ze 4 492 kandidátů ke zvolení. „*V roce 1996 celkový podíl využitých preferenčních hlasů klesl na polovinu, přesněji na 11,5 %.*“ (Navrátil 2013b) Ve volbách roku 1998 byli zvoleni díky preferenčním hlasům dva kandidáti, a to Jiří Vlach a Vlasta Parkanová. (volby.cz)

1.1.1 Volby 2002 a 2006

Debata o změně preferenčního hlasování ve volebním zákoně se probírala již v „*opoziční smlouvě*“, kde se vedla především bouřlivá debata o snížení vysoké 10% hranice. (Novák, Lebeda 2004) Obrat nastal ve volbách roku 2002 díky novele zákona z roku 2000 (zákon č. 204/2000 Sb.), kde mohli voliči udělit pouze dva preferenční hlasy, a novely z roku 2002: „*v §50 odst. 5 se číslovka „10“ nahrazuje číslovkou „7“, platných hlasů odevzdaných pro kandidátní listinu, na níž kandidát figuroval.* (zákon č. 37/2002 Sb.) Snížení hranice mělo nepochybně vliv na počet využitých preferenčních

hlasů, který dosáhl hranice 19,7 %. „Rok 2002 je z hlediska uplatnění preferenčních hlasů abnormální. Důvodem je kandidatura politického subjektu Koalice, složená ze stran KDU-ČSL a US-DEU. Právě v jejím případě došlo ze strany především voličů KDU-ČSL k velmi cílenému, a tedy i co do výsledku efektivnímu uplatnění přednostních hlasů.“ (Kudrna) Voliči KDU-ČSL snížili počet zástupců US-DEU z původních 31 na pouhých osm. (Novák, Lebeda 2004) V roce 2002 byl celkový počet odevzdaných preferenčních hlasů 1 645 799 a uplatněných hlasů bylo pouhých 459 053 (tzn. preferenční hlasy udělené kandidátovi, které překročily 7 % hranici). Počet odevzdaných hlasů pro strany, které nepřekročily uzavírací klauzuli, činil 12,55 %. (Kudrna)

Ve volbách roku 2006 tomu však bylo jinak. Součet všech udělených preferenčních hlasů sice převyšoval počet z předešlých voleb, avšak podíl využití klesl na polovinu. Počet odevzdaných hlasů v roce 2006 byl 1 808 869, ale pouze 414 529 jich bylo uplatněno. Možnosti udělit preferenční hlas využilo 22,1 % voličů. Nejvíce preferenčních hlasů opět zaznamenala KDU-ČSL, jejíž voliči podporovali svými hlasy především lídry kandidátek. (Lebeda 2009) Z výsledků těchto voleb můžeme vyvodit závěr, že lidé odevzdávají preferenční hlasy především lídrům stran nebo kandidátům z vyšších pozic kandidátní listiny. „Obecně platí, že úspěšnost získávání preferenčních hlasů silně koreluje s pořadím na listině. Čím výše kandidát stojí, tím více preferenčních hlasů obvykle získává (Lebeda 2009)“. Tímto způsobem voliči nezasahují do pořadí kandidátních listin, ale ukazují svůj souhlas s podobou kandidátní listiny, kterou sestavila strana. To dokazuje, že výběr a preference kandidátů na přední místa kandidátních listin ze strany politických stran většinou odpovídá preferencím voličů. (Kudrna)

V roce 2002 se poprvé pomocí preferenčních hlasů promíchalo pořadí na kandidátních listinách. Výjimkou však byla strana KSČM, která si jako jediná zachovala původní pořadí kandidátů. To také vypovídá o chování jejich voličů, kteří se nejvíce ztotožňují se stranou. „ČSSD je závislá na míře oblíbenosti jejich klíčových politiků. Dochází zde k výraznějšímu preferování stranických osobností. U ODS mají voliči tendenci podporovat místně známé politiky.“ (Pecháček 2002) Preferenční hlasy pomohly ve volbách 2002 k zisku mandátu z nevolitelného místa 12 kandidátům, ve volbách 2006 to bylo o polovinu méně, tedy pouhým šesti kandidátům. (Rybová 2011) Mandát takto získali: Alena Páralová v Pardubickém kraji, Zuzka Bebarová –

Rujbrová v Jihomoravském kraji, Pavel Ploc v Libereckém kraji, Václav Exner v Praze, Vladimír Koníček ve Zlínském kraji a Milada Halíková v Moravskoslezském kraji. Zvolení Pavla Ploce do PS je důkazem v udělování preferenčních hlasů známé osobnosti. Pavel Ploc je totiž bývalým závodníkem a reprezentantem ve skoku na lyžích. (Kyloušek 2006) Zisk pouhých šesti mandátů s pomocí preferenčních hlasů můžeme považovat jako další důkaz udělování preferenčních hlasů ve volbách 2006 spíše lídrům stran nebo kandidátům na předních příčkách.

1.1.2 Kroužkovací revoluce 2010

Před samotnými volbami prošel volební zákon novelizací. Konkrétně zákonem č. 480/2006 Sb. byly pozměněny hned dvě proměnné. V první řadě to bylo zdvojnásobení počtu preferenčních hlasů ze dvou na čtyři a dále pak snížení preferenční klauzule ze 7 % na 5 % podporu voličů kandidátní listiny. (Čaloud, Chytilík, Lebeda, Šedo 2009) Tato novela se však nelíbila všem. Půl roku před samotnými volbami se neúspěšně ozvalo 22 poslanců ODS v čele s Petrem Nečasem, kteří usilovali o návrat k předchozímu znění zákona. „*Argumentovali přitom tím, že novou úpravou budou znevýhodněni kandidáti z menších měst a utrpí politická kultura.*“ (Kudrna) Volbám z roku 2010 se zejména v médiích říká voličská nebo kroužkovací revoluce.

Lidé chtěli změnu a bojovat proti dinosaurům. Na internetu se začaly přibývat nové stránky a projekty nespokojených občanů. Za jednoho z největších aktérů této volební revoluce můžeme považovat Defenestraci 2010, kterou vedl chartista František Janouch společně se spisovatelkou Lenkou Procházkovou. Tento projekt šířený pomocí internetu apeloval na využití preferenčních hlasů na poslední čtyři místa na kandidátce. Předpokládalo se, že tito lidé z posledních pozic přeskočí lídry stran, získají místo nich mandát a vymění se: „*Celkem 47 poslanců (oproti šesti v předešlých volbách) vděčilo svému zvolení preferenčním hlasům, přičemž nebylo výjimkou, že do dolní komory byl „katapultován” i kandidát zaujímající na kandidátce poslední místo.*“ (Navrátil 2013a) Průměrné procento získaných preferenčních hlasů kandidátů na posledních čtyřech místech bylo pro ČSSD 2,7 %, KSČM 2,1 %, ODS 4,3 %, TOP 09 3,7 %, VV 2,6 %. Celkem 35 kandidátů z posledních čtyř míst na kandidátní listině překonalo pětiprocentní hranici a 14 z nich dokonce získalo mandát. Nejvíce mandátů obdrželi kandidáti z ODS, a to osm ze 14. (Knebllová 2010)

Výsledky voleb byly překvapující. Tento způsob využití preferenčních hlasů zamezil jedné šestině lídrů získání mandátu v PS. Zatímco ve volbách v roce 2006 měli lídři kandidátek téměř jasný mandát, ve volbách 2010 se celkem 12 volebním lídrům nepodařilo dostat do PS. Nejvíce lídrů, kteří skončili na nevolitelném místě, měla ODS, a to pět z 12. (Kneblová 2010) Nejaktivnějšími byli tradičně voliči KDU-ČSL. S využitím preferenčních hlasů se však na prvenství dostaly ODS a TOP 09. Voliči udělovali preferenční hlasy nejen lídrům kandidátek, ale i kandidátům, kteří potřebovali preferenční hlasy k zisku poslaneckého křesla. (Rybová 2011) U pravicové ODS, kde z 16 kandidátů, kteří nezískali díky preferenčním hlasům mandát, jich sedm patřilo mezi poslance prosazující na konci roku 2009 návrat ke znění volebního zákona z předchozích voleb. (Navrátil 2013b) Právě u ODS voliči nejvíce využívali preferenční hlasy k obměně politických reprezentantů. U KDU-ČSL a Strany Zelených (dále jen SZ) voliči spíše udělovali preferenční hlasy kandidátům na předních místech. Nejméně využívali preferenčních hlasů voliči KSČM a VV. (Kneblová 2010) Díky novým stranám a tvářím lidé dosáhli obměny dinosaurů v PS.

Celkový počet odevzdaných preferenčních hlasů byl 3 046 955. Takto vysoké číslo lze přisuzovat výše zmíněné změně volebního zákona. Nejvíce preferenčních hlasů získal Karel Schwarzenberg za TOP 09 v Praze (46 087 hlasů) a po něm pak druhý v pořadí Michal Hašek za ČSSD v Jihomoravském kraji (25 181).

1.1.3 Volby v roce 2013

Po volbách v roce 2010 se diskutovalo o změně volebního zákona, který by se týkal především preferenčního hlasování, avšak z důvodů konání předčasných voleb se žádná změna neuskutečnila. Platila novela zákona č. 480/2006 Sb., podmínky pro preferenční hlasování byly stejné jako ve volbách 2010. Volič mohl udělit až čtyři preferenční hlasy a preferenční klauzule pro podporu kandidáta byla s hranicí 5 %. Celkem bylo uděleno 3 046 968 preferenčních hlasů.

I před předčasnými volbami v roce 2013 se objevila uskupení, která přesvědčovala k využívání preferenčního hlasování. Zejména uskupení Rekonstrukce státu a jejich iniciativa „Bla bla nevolím“³. Cílem iniciativy bylo získat co nejvíce podpisů kandidátů do PS, kteří podpoří klíčové zákony proti korupci. Rozesílali

³ Bla bla nevolím- dostupné na <<http://www.rekonstrukcestatu.cz/cs/archiv-novinek/8068-rekonstrukce-statu-startuje-kampan-bla-bla-nevolim->>

„volební noviny“, ve kterých nabádali voliče k preferování kandidátů, kteří podepsali podporu protikorupčních zákonů. Nejvíce kandidátů bylo ze strany TOP 09 a ANO 2011. Tito kandidáti byli úspěšnější, dostali přibližně dvojnásobek preferenčních hlasů než kandidáti, kteří se k tomuto uskupení nepřidali. (Voda 2014) Dalším uskupením bylo Fórum 50 %, které nabádalo udělovat preferenční hlasy ženám. Fórum 50 % tak chtělo zvýšit zastoupení žen v PS. (padesatprocent.cz)

Voliči přidělovali preferenční hlasy tentokrát s větší rozvahou a volili kandidáty, které už znali. Udělili preferenční hlasy například bývalému „věčkovému“ poslanci Stanislavu Humlovi nebo lékaři Antonínu Pavlovi. Tito kandidáti i v těchto volbách dokázali pomocí preferenčních hlasů přeskočit z nevolitelných pozic na pozice se ziskem poslaneckého křesla. Okresní organizace ČSSD je původně nechtěla na kandidátku vůbec zařadit, stejně tak i Jana Chvojku v Pardubickém kraji a Jiřího Koskubu v Praze. (Navrátil 2013a)

Nejméně preferenčních hlasů využili voliči nových politických aktérů, hnutí ANO 2011(10,5 %) a Úsvitu (9,9 %). Nejvíce preferenčních hlasů udělili opět voliči ODS a velký zájem byl i u voličů KDU-ČSL. Prospěšné pro KDU-ČSL ve Zlínském kraji byl návrat Ludvíka Hovorky do PS PČR pomocí preferenčních hlasů, které mu umožnily přeskočit ze třetího na druhé místo. Celkově nejvíce preferenčních hlasů užívali voliči v Praze a Jihomoravském kraji. I v těchto volbách se nepodařilo dostat do PS všem lídrům kandidátek. Celkem 12 lídrů se do PS nedostalo. Nejvíce propadli lídři strany ODS, celkem propadlo šest lídrů ze 14. (Knebllová 2014) Oproti volbám roku 2010 se z nevolitelných míst dostalo do PS jen 29 kandidátů. (Navrátil 2013a) *„Zvláštním případem byl Marek Benda, který se dobrovolně nechal napsat na desáté místo na kandidátní listině, jako v předchozích volbách, a doufal v přeskočení do čela kandidátky díky preferenčním hlasům. Chtěl mít jistotu, že ho voliči ve vrcholné politice opravdu chtějí.“* (Frantová 2013) Tento tah mu opět vyšel a přeskočil na čtvrté místo, a tím získal poslední křeslo obsazené ODS za Prahu. (ww.volby.cz) Preferenční hlasy také napomohly vyřešit některé vnitrostranické nepokoje. Například napomohly k vyřešení panujícího dvojvládí v ODS. Miroslavě Němcové odsunuly z cesty úřadujícího předsedu Martina Kubu, který byl jako lídr strany v Jihočeském kraji přeskočen bývalým hejtmanem Janem Zahradníkem.

2. Strategie a teorie preferenčního hlasování

Preferenční hlasování má mnoho strategií i teorií. Mezi nejpodstatnější teorie pro tuto práci patří sousedský efekt (Friends and neighbours effect), někdy se také užívá termín efekt kandidáta. Tento efekt popisuje preferování voličů místních kandidátů, které znají voliči osobně, anebo také doufají, že po zvolení bude hájit a prosazovat lokální zájmy. (Johnston citován in Voda 2010) To potvrzuje také James G. Gimpel, který však specifikuje toto tvrzení. Kandidát většinou dostává větší počet preferenčních hlasů v místě svého bydliště, ale působení sousedského efektu s odstupem vzdálenosti nerovnoměrně klesá. (Gimpel citován in Voda 2010).

Preferenčním hlasováním se v českém prostředí nezabývá mnoho autorů. Přínosné teorie ve svých pracích přinášejí Jan Morkes, Tomáš Lebeda, Eva Knebllová a Petr Voda. Jan Morkes ve své práci *Analyza preferenčního hlasování ve volbách do PS PČR* porovnává volby od roku 1996-2006 a zkoumá vliv preferenčních hlasů. Morkes uvádí, že „čím výše kandidát na kandidátní listině stojí, tím více obdrží preferenčních hlasů od voličů. Výběr a preference kandidátů ze strany politických stran v zásadě odpovídá preferencím voličů.“ (Morkes 2008) Přichází se závěrem, že kandidáti od 15. místa níže na kandidátní listině nemohou dostat dostatečný počet preferenčních hlasů potřebných pro překročení 5 % klauzule. Jak jsem však demonstrovala výše, tento jev neplatil ve volbách v roce 2010 ani ve volbách v roce 2013. Morkes také tvrdí, že přibližně 2/3 uplatněných preferenčních hlasů patří lídrům kandidátek, čímž voliči vyjadřují souhlas s navrhnutým pořadím. (Morkes 2008)

V roce 2009 přichází Tomáš Lebeda s teorií známosti. Po volbách v roce 2006 prováděl výzkum zaměřený na zkoumání faktorů, které hrály nejdůležitější roli při udělování preferenčních hlasů. Klíčovou roli hrála popularita, to uvedlo až 61,7 % dotázaných. Dalším faktorem bylo vzdělání (55 %), profese (53 %), osobní znalost (43,4 %) a místo bydliště (39,6 %). Tyto faktory budou zkoumány v analytické části pro zkoumání vztahu s preferenčními hlasy získanými v obci kandidáta. (Lebeda 2009)

Eva Knebllová analyzuje výsledky preferenčního hlasování ve volbách v roce 2010 a v roce 2013. Své poznatky publikuje v knihách *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010 a Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2013*. Zkoumá všeobecné udělování preferenčních hlasů a ověřuje poznatky, které prezentoval Morkes po volbách v roce 2006. Po volbách v roce 2010 přichází Knebllová s mnoha zajímavými závěry.

Využívání preferenčních hlasů má podle ní největší smysl u malých stran, které bojují o menší počet mandátů než velké strany. Voliči mají větší možnost ovlivnit obsazení poslaneckých křesel. Na počet preferenčních hlasů má také vliv velikost volebního obvodu. Ve větších volebních obvodech je menší průměrný počet preferenčních hlasů na kandidáta. Poslední potvrzený jev ve volbách 2010 je, že více preferenčních hlasů udělovali voliči parlamentních stran než voliči stran neparlamentních.

Petr Voda ve stejných publikacích jako Kneblová přichází s výsledky analýz zabývajících se efektem kandidáta. Voda zkoumá, jaké vlivy působí na voliče při výběrů kandidátů, kterým udělují preferenční hlasy. Předmětem jeho zkoumání jsou údaje uvedené na kandidátních listinách. Díky širšímu spektru zkoumání dochází Voda k četnějším poznatkům, které ukazují trendy udělování preferenčních hlasů u jednotlivých kandidátů než předchozí autoři. Ve volbách v roce 2010 největší podporu preferenčních hlasů získali podnikatelé, krajští politici a důchodci. Naopak nejmenší podporu měli studenti. Voda potvrzuje Gimpelovo tvrzení o klesající podpoře s rostoucí vzdáleností od obce bydliště kandidáta, uvádí však výjimku, kdy kandidáti ČSSD nezískali největší podporu přímo v místě bydliště, ale v jeho nejbližším okolí (okruh 10 kilometrů).

2.1 Teorie pro volby 2013

Podle Kneblové ve volbách v roce 2013 s rostoucí velikostí volebního kraje klesal průměrný podíl preferenčních hlasů jednotlivým kandidátům. Tento jev byl nejvíce prokazatelný u strany TOP 09. Při zkoumání vlivu pořadového čísla na udělování preferenčních hlasů a komparace voleb v roce 2010 a 2013 uvádí Kneblová závěr, že v první pětině kandidátní listiny ztelně klesá zisk preferenčních hlasů. Na nižších pozicích kandidátní listiny je však rozdíl zanedbatelný.

Profese kandidátů hrají určitou roli při udělování preferenčních hlasů, avšak voliči jednotlivých stran mají oblíbené odlišné skupiny povolání. Jak zkoumal Voda, voliči ČSSD, TOP 09 a KDU-ČSL preferují kandidáty z oblasti zdravotnictví. Voliči ODS a KSČM dávají přednost kandidátům ze školství. Politiky nejvíce preferují voliči Úsvitu a voliči ANO 2011 upřednostňují osobnosti z kultury. Voda dále poukazuje na to, že kandidáti v krajském městě získávají průměrně více preferenčních hlasů než kandidáti z ostatních obcí. To ovšem neplatí pro všechny voliče. Voliči strany TOP 09

mají více v oblibě kandidáty z ORP⁴ než z krajských měst. Podle mého názoru je to především způsobeno spolukandidaturou TOP 09 a Starostů a nezávislých (dále jen STAN), za které kandidují starostové i z menších obcí. U voličů ANO 2011 a KSČM jsou rozdíly preferovaných oblastí minimální.

Ne všichni voliči jsou při udělování preferenčních hlasů ovlivněni různými faktory, např. povolání, věk či vzhled. Někteří voliči přidělují preferenční hlasy náhodně. Takové jednání popisují Reynolds a Steenberger jako tzv. oslí hlasy (donkey votes). Voliči v tomto případě udělují preferenční hlasy kandidátům, kteří jsou „nejblíže po ruce“. Nejčastěji zakroužkují osoby na předních místech kandidátky. (Reynolds, Steenberger citován in Voda 2014)

⁴ ORP = Obec s rozšířenou působností (tzv. obce III. stupně). Jsou obcemi s nejširším rozsahem výkonu státní správy v přenesené působnosti. V jimi spravovaném území se nacházejí i obce s pověřeným úřadem. (www.risy.cz)

3. Metodologie

V analytické části budu pracovat s daty z Českého statistického úřadu, dostupné na www.volby.cz. Použitá data jsou z Olomouckého kraje a politických stran či hnutí, které se dostaly do PS. Všechny výpočty jsem provedla pomocí programu IBM SPSS Statistics. K ověření výzkumných otázek byly použity dvě metody, korelační analýza a lineární regresní analýza. Korelační analýza se zabývá především vzájemnými závislostmi a zaměřuje se zejména na sílu vztahu. Korelační analýza ukáže, zda zvolené nezávisle proměnné mají vztah k závisle proměnné pomocí signifikance. Pokud signifikance nabývá hodnoty menší nebo rovné 0,05 je tato nezávisle proměnná významná ve vztahu se závisle proměnnou. Nabývá-li signifikance vyšší hodnoty, tak u nezávisle proměnné nebyl prokázán vztah k závisle proměnné. Pokud se prokáže vztah u závisle proměnné s nezávisle proměnnou, jeho sílu nám vysvětlí Pearsonův koeficient korelace. Hodnoty Pearsonova koeficientu nabývají hodnoty od -1 do 1. Čím vyšší je hodnota koeficientu, tím silnější je vztah mezi proměnnými (viz. Hodnoty korelace). Hodnota korelace, která udává sílu vzájemného vztahu: 0,01 – 0,09 triviální, žádná; 0,10 – 0,29 nízká až střední; 0,30 – 0,49 střední až podstatná; 0,50 - 0,69 podstatná až velmi silná; 0,70 - 0,89 velmi silná; 0,90 – 0,99 téměř perfektní (Hendl 2006)

Pomocí lineární regresní analýzy vyhodnotím závislosti mezi závisle proměnnou a nezávisle proměnnými. Výsledky závislosti vyjádří tabulka regresního modelu. Hodnota indexu determinace v tabulce prozradí procento vysvětlených závislostí. Veličina B ukáže, jak v průměru může narůst či poklesnout hodnota zkoumaných proměnných, u kterých byla dokázána závislost. V případě záporné hodnoty nezávisle proměnné klesá hodnota závisle proměnná a v případě kladné hodnoty nezávisle proměnné hodnota závisle proměnné narůstá. (Hendl 2006)

4. Analýza preferenčního hlasování

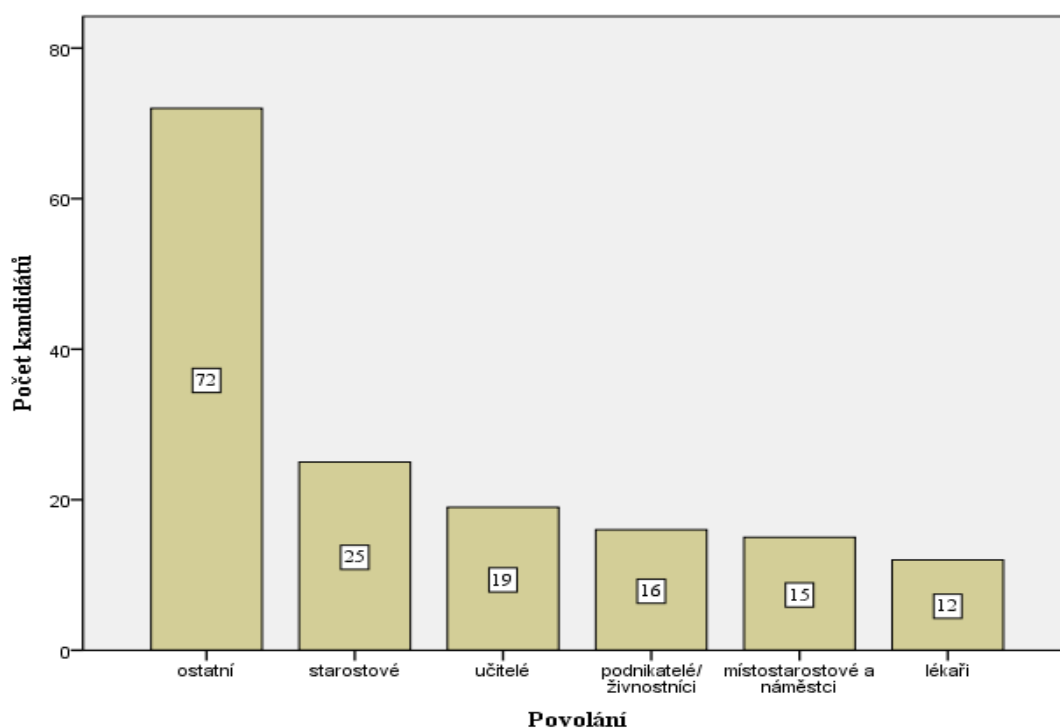
V této kapitole se budu snažit dokázat některé faktory, které měly vliv na počet preferenčních hlasů kandidátů v jejich místě bydliště. Pro zjištění vlivu místa bydliště, které uvedl kandidát na kandidátní listinu, jsem si vytyčila několik proměnných. Tyto proměnné mi pomohou objasnit množství preferenčních hlasů v obcích, kde mají kandidáti své bydliště. Hlavní proměnné, na kterých se budu snažit dokázat kauzalitu s místem bydliště, je samotný zisk preferenčních hlasů v procentech v místě bydliště kandidáta a jejich poměr k preferenčním hlasům získaným v kraji. Zisk preferenčních hlasů v procentech v místě bydliště kandidáta vychází z počtu odevzdaných preferenčních hlasů kandidátovi v místě, které uvedl na kandidátní listinu jako své bydliště. Údaje jsou použity z portálu www.volby.cz. Druhá hlavní proměnná je poměr procentuálního zisku preferenčních hlasů v obci a kraji. Za nezávisle proměnné jsem si zvolila převážně informace, které byly uvedeny na kandidátní listině. Mezi tyto informace patří profese kandidátů, navrhující strana (stranictví), vysokoškolské vzdělání a věk. Ve své práci zkoumám další dvě nezávisle proměnné, které považuji za velmi důležité, a to zvolení do zastupitelstva obce v roce 2010 a zvolení do zastupitelstva kraje v roce 2012. Podle mého názoru i tyto informace jsou stěžejní pro udělování preferenčních hlasů do PS. Stranictví je rozděleno na strany, které se dostaly do PS a překročily 5 % klauzuli, a to ČSSD, TOP 09, ODS, KDU-ČSL, Úsvit, ANO 2011 a KSČM. Profese kandidátů jsou rozděleny na šest podkategorií, které zastupují různá odvětví zaměstnání (podle klasifikace ISCO⁵)

Mezi profesní podkategorie kandidátů patří starostové, místostarostové a náměstci primátora, lékaři, učitelé, podnikatelé a živnostníci, ostatní zaměstnání. První dvě podkategorie zastupují odvětví zákonodárců. První podkategorie jsou starostové, nejznámější osoby v obci a populární osoby. Druhou podkategorii zastupují místostarostové a náměstkové primátora, známé osoby zastupující starostu. Třetí podkategorie zastupuje odvětví zdravotnictví. V této práci jsou vybráni zejména lékaři, neboli osoby s titulem MUDr. Čtvrtá podkategorie učitelé zastupuje odvětví vzdělání. Podkategorie podnikatelé a živnostníci jsou osoby samostatně výdělečně činné nebo

⁵ Klasifikace CZ-ISCO – rozdělení zaměstnání do odvětví platné od 1.1.2011. Dostupné z: <http://www.ispv.cz/cz/Metodicke-centrum-CZ-ISCO.aspx>

zaměstnavatelé. Poslední šestá podkategorie ostatní zaměstnání zahrnuje zbývající méně obvyklá zaměstnání kandidátů, např. novináře, advokáty, manažery, techniky atd. Graf číslo jedna ukazuje zastoupení jednotlivých podkategorií zaměstnání: ostatní povolání (72 kandidátů), starostové (25 kandidátů), učitelé (19 kandidátů), podnikatelé/živnostníci (16 kandidátů), místostarostové a náměstci primátorů (15 kandidátů) a lékaři (12 kandidátů).

Graf číslo 1 - Počet kandidátů v profesních podkategoriích

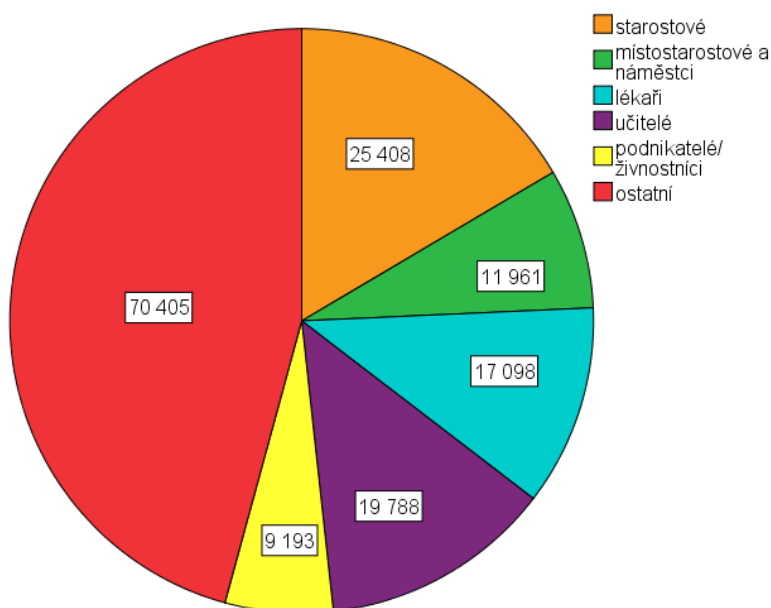

Zdroj: vlastní výpočet na základě dat z www.volby.cz

Míru využívání preferenčních hlasů pro kandidáty z jednotlivých profesních podkategorií ukazuje koláčový graf číslo dva a tři. V grafu číslo dva jsou umístěny počty preferenčních hlasů za celý kraj pro jednotlivé podkategorie. Nejvíce hlasů (70 405) obdržela podkategorie ostatní zaměstnání čítající 72 kandidátů, tato podkategorie však není relevantní z důvodu velké rozmanitosti povolání. Druhý největší počet (25 408 hlasů) získali starostové, následovali učitelé s 19 788 hlasy, lékaři s 17 098 hlasy, místostarostové a náměstci primátorů s 11 961 hlasy. Nejméně ze všech preferenčních hlasů získali podnikatelé spolu s živnostníky (pouhých 9 193). Na obecní úrovni se výsledky liší, jak ukazuje graf číslo tři. V místech bydliště kandidátů nejvíce hlasů obdrželi učitelé, přesně 5 190. Následují lékaři 4 550 hlasů, starostové s 3 550

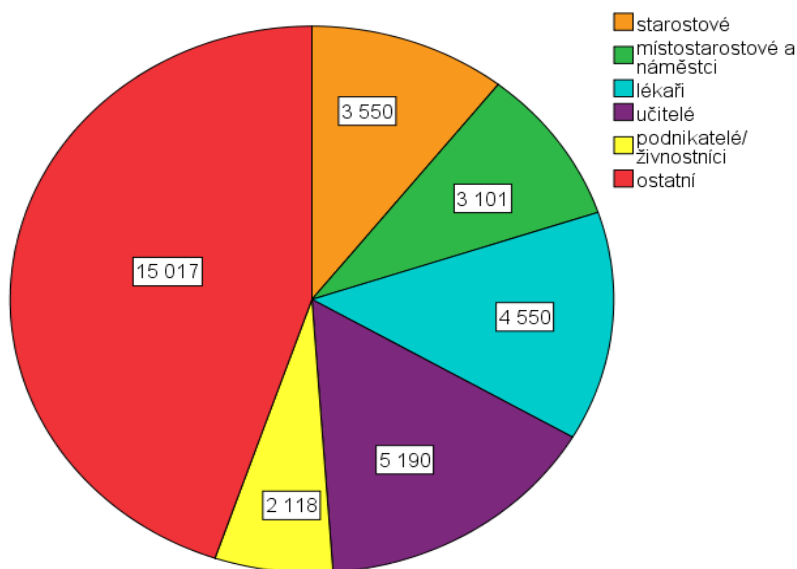
hlasy, místostarostové a náměstci primátora s 3101 hlasy. Vysoký počet získaných hlasů pro učitele může být způsoben zejména tím, že většina učitelů pochází z většího města, kde je možný zisk vyššího počtu preferenčních hlasů než u kandidátů z malých obcí. Například kandidátka Zuzana Majerová Zahradníková z Olomouce obdržela 420 preferenčních hlasů v Olomouci a její procentuální zisk je 0,870. Blízkého procentuálního zisku dosáhla i kandidátka Ing. Ilona Raková z Prostějova se ziskem 171 hlasů a 0,812 %. Oproti tomu kandidát Mgr. Jakub Haluza z Výšovic obdržel 21 preferenčních hlasů ve Výšovicích a jeho procentuální zisk z místa bydliště dosahuje nejvyšší hodnoty ze všech učitelů – 8,171 %.

Graf číslo 2 - Preferenční hlasy podle povolání v celém kraji

Zdroj: vlastní výpočet na základě dat z www.volby.cz

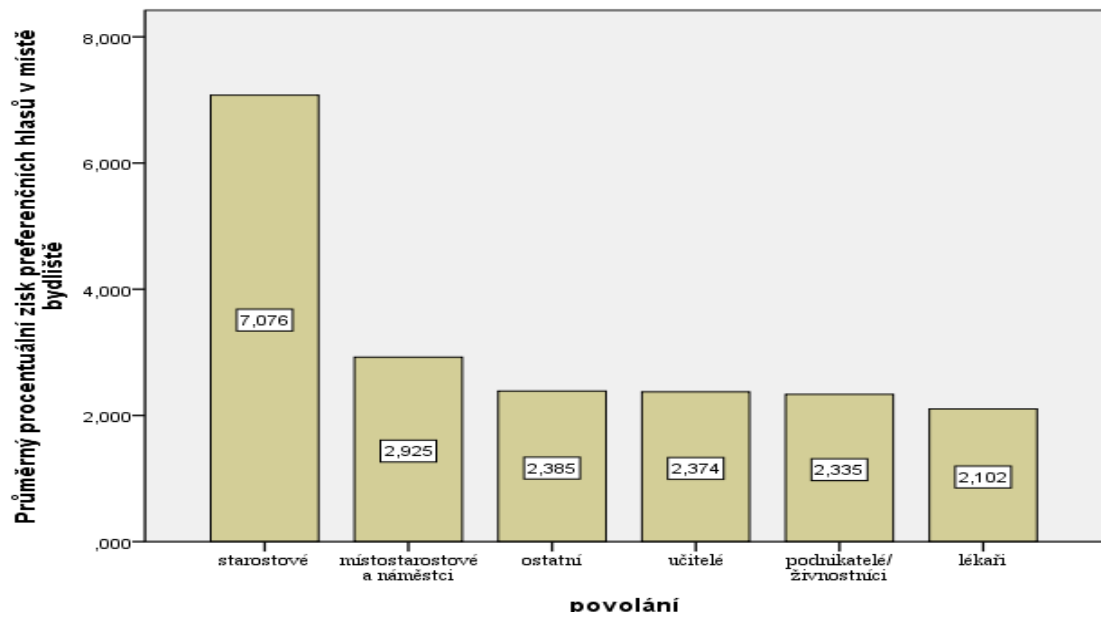
Graf číslo 3 - Preferenční hlasy podle povolání v místě bydliště

Zdroj: vlastní výpočet na základě dat z www.volby.cz

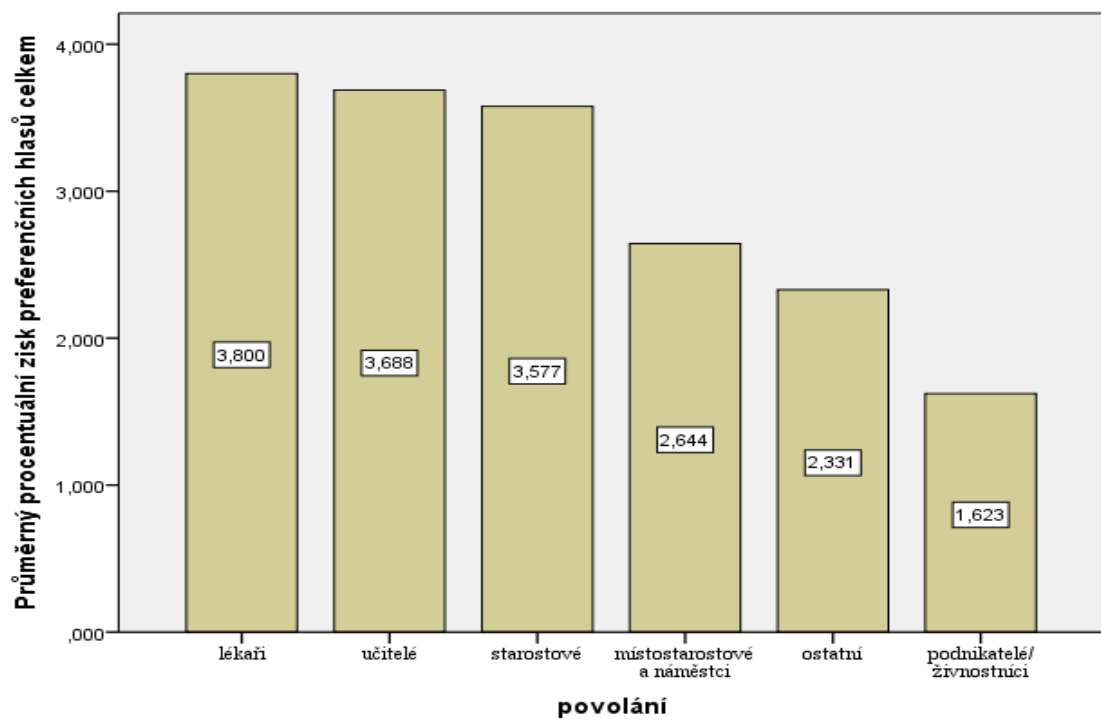
Průměrné procento získaných preferenčních hlasů na jednoho kandidáta podle povolání ukazují grafy číslo čtyři a pět. V grafu číslo čtyři je možno pozorovat průměrné procento získaných preferenčních hlasů u jednotlivých povolání v místě bydliště. Nejvíce procent v místě bydliště dosáhli starostové 7,07 %. Následují místostarostové a náměstci primátorů se ziskem 2,92 %. Ostatní povolání získali 2,38 % a s těsným ziskem 2,37 % učitelé. Podnikatelé a živnostníci obdrželi 2,33 % a lékaři 2,10 %. V grafu číslo pět jsou průměrná procenta jednotlivých povolání v celém kraji. První dvě nejvyšší místa obsadila jiná povolání než v grafu číslo čtyři, a to lékaři s 3,8 % a učitelé 3,6 %. Skok zaznamenali starostové. Se ziskem 3,5 % se řadí na třetí místo. Místostarostové a náměstci primátorů získali 2,6 %. Následují ostatní povolání se ziskem 2,3 %. Nejnižší zisk průměrného procenta preferenčních hlasů v celém kraji získali podnikatelé a živnostníci 1,6 %.

Graf číslo 4 – Průměrné procento preferenčních hlasů na jednoho kandidáta podle povolání v místě bydliště

Zdroj: vlastní výpočet na základě dat z www.volby.cz

Graf číslo 5 - Průměrné procento preferenčních hlasů na jednoho kandidáta podle povolání v celém Olomouckém

Zdroj: vlastní výpočet na základě dat z www.volby.cz

Tabulka číslo 1 – Korelace preferenčních hlasů v místě bydliště kandidáta a poměr preferenčních hlasů v kraji a místě bydliště

		Preferenční hlasy v místě bydliště v procentech	Poměr preferenčních hlasů v kraji a místě bydliště
Věk kandidáta	Pearsonův korelační koeficient ⁶	0,037	0,107
	Signifikance ⁷	0,644	0,179
Vysokoškolské vzdělání	Pearsonův korelační koeficient	0,031	-0,060
	Signifikance	0,701	0,453
Česká strana sociálně demokratická	Pearsonův korelační koeficient	0,233**	0,194*
	Signifikance	0,003	0,015
TOP 09 (celá strana)	Pearsonův korelační koeficient	-0,105	-0,117
	Signifikance	0,188	0,142
TOP 09	Pearsonův korelační koeficient	-0,163*	-0,150
	Signifikance	0,041	0,060
Starostové a nezávislí	Pearsonův korelační koeficient	0,103	0,063
	Signifikance	0,196	0,435
Občanská demokratická strana	Pearsonův korelační koeficient	-0,096	-0,151
	Signifikance	0,228	0,059

⁶ Pearsonův korelační koeficient – používá se pro měření síly závislosti mezi dvěma proměnnými (new.euromise.org)

⁷ Signifikance – významnost vztahu

Křesťanská a demokratická unie - Československá strana lidová	Pearsonův korelační koeficient	0,120	0,011
	Signifikance	0,132	0,889
Úsvit přímé demokracie	Pearsonův korelační koeficient	-0,217**	-0,132
	Signifikance	0,006	0,098
ANO 2011	Pearsonův korelační koeficient	0,061	0,176*
	Signifikance	0,446	0,027
Komunistická strana Čech a Moravy	Pearsonův korelační koeficient	0,000	0,017
	Signifikance	0,996	0,828
Starostové	Pearsonův korelační koeficient	0,535**	0,270**
	Signifikance	0,000	0,001
Místostarostové a náměstci primátora	Pearsonův korelační koeficient	-0,021	0,053
	Signifikance	0,790	0,506
Lékaři, s titulem MUDr.	Pearsonův korelační koeficient	-0,093	-0,156
	Signifikance	0,246	0,051
Učitelé	Pearsonův korelační koeficient	-0,088	-0,133
	Signifikance	0,270	0,097
Podnikatelé/živnostníci	Pearsonův korelační koeficient	-0,084	-0,006
	Signifikance	0,293	0,941

Ostatní zaměstnání	Pearsonův korelační koeficient	-0,215**	-0,035
	Signifikance	0,007	0,665
Zastupitelé obce zvolení v roce 2010	Pearsonův korelační koeficient	0,402**	0,285**
	Signifikance	0,000	0,000
Zastupitelé kraje zvolení v roce 2012	Pearsonův korelační koeficient	0,158*	-0,060
	Signifikance	0,048	0,451

** Korelace je signifikantní minimálně na úrovni 0,01.

* Korelace je signifikantní na úrovni 0,05.

N=158

Zdroj: vlastní výpočet na základě dat z www.volby.cz

Při korelaci v tabulce číslo jedna sleduji vztah mezi udělenými preferenčními hlasy v místě bydliště v procentech a poměrem preferenčních hlasů v kraji a místě bydliště s nezávisle proměnnými. Zaměřuji se na případy se signifikancí nejméně 0,05, které poukazují na existenci statisticky významného vztahu mezi sledovanými proměnnými.

V prvním sloupci si můžeme povšimnout korelace s procentem preferenčních hlasů v místě bydliště. Vztah se ukazuje u ČSSD, TOP 09 a Úsvitu. V případě ČSSD je vztah kladný, velikost korelačního koeficientu je 0,233, což dokazuje, že členové strany získali větší procento preferenčních hlasů ve svém bydlišti než kandidáti z jiných stran. Opačný jev lze vyzorovat u stran TOP 09 (-0,163) a Úsvitu (-0,217), kde je vztah záporný. Kandidáti tak získali ve svém bydlišti nejméně preferenčních hlasů ve srovnání s kandidáty jiných stran. U profesí je to jednoznačné. Kladná korelace se objevila v případě starostů (0,535) a záporná korelace v případě ostatních zaměstnání (-0,215). Z této korelace u zaměstnání vyplývá, že lidé v obcích dávají své preferenční hlasy nejčastěji obecně známým lidem. To potvrzují i korelace u kandidátů zvolených v roce 2010 do zastupitelstva obce (0,402) a kandidátů zvolených v roce 2012

do zastupitelstva kraje (0,158), kde nám korelace ukazuje také kladný vztah, přestože v druhém případě poměrně slabý.

Druhý sloupeček poukazuje na výsledky korelace nezávisle proměnných s poměrem mezi preferenčními hlasy v kraji a v obci kandidáta. V případě ČSSD je opět nalezen vztah a tentokrát se objevuje i u ANO 2011. Vztah je kladný, tedy poměr preferencí se zvyšuje díky těmto navrhuje stranám, pro ČSSD je korelační koeficient 0,194 a pro ANO 2011 0,176. Kladný vztah se objevuje opět u starostů (0,207) a zastupitelů obce (0,285). U poměru se však neobjevuje pro nás významný záporný vztah. Výsledky udělování preferenčních hlasů pro jednotlivé politické aktéry jsem podpořila výpočtem podílu pomoci získaných preferenčních hlasů a získaných hlasů pro stranu v kraji. Pro následující strany to vyšlo následovně: ČSSD- 0,501; TOP 09 - 0,657; ODS – 0,955; KDU-ČSL – 0,966; Úsvit – 0,387, ANO 2011 – 0,446; KSČM – 0,516. Čím nižší výsledky, tím méně využívali voliči preferenční hlasy. Výsledky potvrzují nízkou hodnotu využívání preferenčních hlasů u voličů Úsvitu. Strana Úsvit nabízela méně známé či nevýrazné kandidáty. Přesto u Úsvitu je jeden kandidát dosahující hodnoty 3,21 v poměru preferenčních hlasů. Tímto kandidátem je Mgr. Jakub Haluza z Výšovic, zaměstnán jako učitel a zároveň předseda místního fotbalového klubu. ČSSD má výsledek 0,501, který vypovídá o užívání preferenčních hlasů nejvíce právě v oblastech bydliště kandidátů a jejich okolí. I v Olomouckém kraji ve volbách 2013 se objevuje trend voličů KDU-ČSL, kteří využívají preferenční hlasy pro své kandidáty oproti voličům ostatních stran výrazně více. Důkazem je i vysoký podíl 0,966.

4.1 Starostové

V obou dokazovaných případech narážíme na proměnnou starostové. Ta také úzce souvisí s proměnnou zastupitel obce, která nabývá stejné signifikační hodnoty. Proto se budu v následující podkapitole zabývat starosty a snažit se dokázat vztah s dalšími proměnnými, jestli tu hrají roli i jiné okolnosti či nikoliv. Zkoumaných případů starostů máme 25. Tabulka číslo 2. ukazuje přehled zisků preferenčních hlasů starostů. Rozdíl mezi minimálním a maximálním ziskem preferenčních hlasů v procentech je téměř 20 %. Největší procento preferenčních hlasů v obci získal Ing. Pavel Martínek za ČSSD a nejmenší procento získal František Novák za TOP 09. Průměrný zisk starosty pro volby do PS je 7,07 % preferenčních hlasů v místě bydliště. Průměrný procentuální zisk preferenčních hlasů v obci dosáhlo deset starostů.

Směrodatná odchylka⁸ je pro starosty o velikosti 4,602. U poměru zisku je to průměrný zisk 3,01, maximální a minimální poměr zisku se od sebe liší o 8. Nejnižšího poměru preferenčních hlasů v kraji a obci získal Martin Novotný z ODS, který byl primátorem města Olomouce. Nejvyšší poměr preferenčních hlasů v kraji a obci obdržel Ing. Ivo Zatloukal za ANO 2011 z obce Vrbátky.

Tabulka číslo 2 – Popisná statistika procentuálního zisku preferenčních hlasů v místě bydliště a poměru preferenčních hlasů v kraji a místě bydliště

	Minimum	Maximum	Aritmetický průměr	Směrodatná odchylka
Preferenční hlasy v místě bydliště v procentech	1,68	20,14	7,0763	4,60203
Poměr preferenčních hlasů v kraji a místě bydliště	0,17	8,40	3,0168	2,10798

Zdroj: vlastní výpočet na základě dat z www.volby.cz

První zkoumanou proměnnou, u které budu zjišťovat možný vztah se starosty je vysokoškolské vzdělání, přesněji vysokoškolský titul. Tabulka číslo 3 ukazuje rozdíly mezi kandidáty s titulem a bez titulu. Starostové se rozdělili téměř na dvě stejně početné skupiny. Tabulka nám ukazuje, že vysokoškolský titul nemá v případě starostů výrazný vliv na udělování preferenčních hlasů v místě bydliště. Vysokoškolský titul má větší podíl na preferenčních hlasech, ale není to výrazně vyšší hodnota oproti kandidátům bez titulu.

⁸ Směrodatná odchylka (Std. Deviation) = Jedná se o kvadratický průměr odchylek hodnot znaku od jejich aritmetického průměru. Zhruba řečeno vypovídá o tom, jak moc se od sebe navzájem liší typické případy v souboru zkoumaných čísel. (zdroj: www.matematika.cz)

Tabulka číslo 3 - Preferenční hlasy v místě bydliště v procentech, poměr zisku preferenčních hlasů v kraji a místě bydliště v porovnání s vysokoškolským vzděláním

Vysokoškolské vzdělání		Preferenční hlasy v místě bydliště v procentech	Poměr preferenčních hlasů v kraji a místě bydliště
Bez	Průměr	6,4063	3,1309
VŠ titulu	Počet případů	11	11
	Směrodatná odchylka	4,07247	1,62513
VŠ titul	Průměr	7,6027	2,9271
	Počet případů	14	14
	Směrodatná odchylka	5,06588	2,48038

Zdroj: vlastní výpočet na základě dat z www.volby.cz

Tabulka číslo 4 ukazuje starosty z pohledu rozdělení podle jejich věku. Věk jsem rozdělila do skupin s desetiletým odstupem. První skupinu (tj. mezi 20 a 30 lety) nenaplnuje ani jeden z kandidátů, v celém zkoumaném případě se neobjevuje starosta mladší 31let. V druhé skupině, starostové ve věku 31 až 40 let, máme čtyři případy s průměrným ziskem 6,06 % a směrodatnou odchylkou 2,57. Poměr je však skoro třikrát menší než procentuální zisk. Další skupina s věkem od 41 až 50 let zahrnuje nejvíce případů, 11. Kandidáti z této skupiny dostali v průměru 8,71 % preferenčních hlasů, ale mezi jejich výsledky je největší směrodatná odchylka a to 5,52, což vypovídá o různorodosti starostů. V poměru kandidáti dosahují v průměru 2,95 se směrodatnou odchylkou 2,02. Poslední zkoumaná skupina starostů podle věku jsou starostové ve věku 51 až 60 let zastoupena deseti případy. Jejich průměrný zisk je nejmenší ze všech zkoumaných věkových kategorií, průměrný zisk je okolo 5,68 % s rozdílem směrodatné odchylky s velikostí 3,79. Poměr hlasů je však nejvyšší ze všech zkoumaných kategorií, a to s průměrem 3,28 a směrodatnou odchylkou 2,32. Tabulka

ukazuje trend dávání preferenčních hlasů starším osobám v obci. Mladší starostové dostali v obou sledovaných případech nejmenší průměrné hodnoty. Starostové z nejstarší kategorie získali největší zisk v poměru právě díky většímu podvědomí u obyvatelstva, tito kandidáti nejsou známi pouze ve své obci, ale také v širším okolí nebo dokonce v celém kraji.

Tabulka číslo 4 - Preferenční hlasy v místě bydliště v procentech, poměr preferenčních hlasů v kraji a místě bydliště v porovnání s věkovými kategoriemi

Věkové kategorie		Preferenční hlasy v místě bydliště v procentech	Poměr preferenčních hlasů v kraji a místě bydliště
31-40	Průměr	6,0632	2,5225
	Počet případů	4	4
	Směrodatná odchylka	2,57260	2,26348
41-50	Průměr	8,7102	2,9573
	Počet případů	11	11
	Směrodatná odchylka	5,52950	2,02032
51-60	Průměr	5,6843	3,2800
	Počet případů	10	10
	Směrodatná odchylka	3,79810	2,32737

Zdroj: vlastní výpočet na základě dat z www.volby.cz

Další nezávisle zkoumanou proměnnou je navrhující strana kandidáta, viz. tabulka číslo 5. Tabulka poukazuje na čtyři skupiny. První skupina s nejnižším výsledkem procent pro strany, druhá skupina s hodnotou menší než 8% preferenčních hlasů v místě bydliště, třetí s hodnotou do 10 % a čtvrtá skupina s největším výsledkem

vyšším než 10 %. Nejvíce starostů nominovala ODS a TOP 09. I přes velký počet nominovaných starostů dosáhli nejnižších výsledků, proto je řadíme do první vysvětlující skupiny. U ODS je průměrný počet procent preferenčních hlasů 3,88 a TOP 09 5,30. Jediný kandidát ODS za starosty, který přesáhl průměrnou hodnotu je Bc. Jiří Vogel starosta obce Štítý. Vysoké procento získaných preferenčních hlasů můžeme připisovat dlouhodobější známosti z důvodu starostování od roku 2006 a dřívějšího zaměstnání jako policista. Na začátku svého starostování dokončil vyjednávání spolupráce s polským městem Niemodlin. U TOP 09 přesáhli hranici kandidáti tři, u dvou z nich však byl navrhuje stranou STAN. Poměr hlasů u starostů za ODS dosahuje hodnoty 1,49 a TOP 09 vykazuje druhou nejnižší hodnotu z tabulky 2,67.

Do druhé skupiny s hodnotou menší než 8 % nám zapadá jen jedna strana a to KSČM. Strana nominovala pouze dva starosty, zato úspěšné v zisku preferenčních hlasů v jejich obci. Průměrný zisk těchto dvou kandidátů byl 7,09 %. Průměrný poměr hlasů 3,62. Vyšší výsledek získala kandidátka Ing. Szukalská Zdenka, starostka obce Moravský Beroun, která dostala lehce přes 10 % preferenčních hlasů v obci (přesněji 10,01 %). Starostkou se stala v roce 2010, dříve provozovala finanční poradenství a vlastnila kadeřnický salón.

Třetí skupina zahrnuje tradiční stranu KDU-ČSL a nové hnutí ANO 2011. Hodnoty těchto stran jsou skoro stejné, průměr u KDU-ČSL je 8,84 % a u ANO 2011 je 8,97 %. KDU-ČSL se však řadí mezi strany, za které kandidovalo nejvíce starostů hned na třetím místě po TOP 09. Jejich výsledek je podstatně vyšší. Oproti straně ODS nabývá dvakrát větších hodnot. Poměr hlasů pro KDU-ČSL není už tak vysoký, je dokonce nižší než u starostů KSČM, a to s hodnotou 2,84. Nejúspěšnějším kandidátem za starosty, které nominovala strana KDU-ČSL je starostka městyse Hustopeče nad Bečvou Ing. Júlia Vozáková. Překvapením je však nové hnutí ANO 2011 s průměrným ziskem jako u tradičních stran. V poměru hlasů dosahuje z celé tabulky nejvyšší hodnoty (6,18). Úspěch starostů ANO dokazuje i jeden zvolený starosta do PS, Ladislav Okleštěk starosta obce Výšovice od roku 1994 a zakladatel firmy Prostějov venkov o.p.s.

Tabulka číslo 5 - Preferenční hlasy v místě bydliště v procentech, poměr preferenčních hlasů v kraji a místě bydliště v porovnání se stranou, za kterou kandidoval

Strana, za kterou kandidoval		Preferenční hlasy v místě bydliště v procentech	Poměr preferenčních hlasů v kraji a místě bydliště
ANO 2011	Průměr	8,9776	6,1800
	Počet případů	3	3
	Směrodatná odchylka	4,21358	1,93401
ČSSD	Průměr	16,2887	4,4350
	Počet případů	2	2
	Směrodatná odchylka	5,44851	0,07778
KDU-ČSL	Průměr	8,8437	2,8460
	Počet případů	5	5
	Směrodatná odchylka	3,94482	1,64667
KSČM	Průměr	7,0959	3,6250
	Počet případů	2	2
	Směrodatná odchylka	4,12956	0,51619

ODS	Průměr	3,8800	1,4971
	Počet případů	7	7
	Směrodatná odchylka	2,36129	1,86592
TOP 09	Průměr	5,3046	2,6750
	Počet případů	6	6
	Směrodatná odchylka	2,95940	1,75297

Zdroj: vlastní výpočet na základě dat z www.volby.cz

Do čtvrté skupiny s nejvyšším výsledkem 16,28 % se dostala pouze strana ČSSD. I přes nízký počet nominovaných starostů stranou, tedy dva, mají nejvyšší výsledek. Tento výsledek dokazuje již dříve zmíněný trend voličů ČSSD, kdy voliči volí převážně známé a výrazné osobnosti ze svého okolí. Poměr hlasů je také jeden z nejvyšších (4,43) s téměř nulovou směrodatnou odchylkou. Starostové za ČSSD jsou silnými osobnostmi v okolí, např. Ing. Pavel Martínek je dlouholetým starostou obce Loučná nad Desnou od roku 1997. Za dobu jeho působení ve funkci starosty se obec proměnila z obyčejné jesenické vesničky do vesnice s kulturním i sportovním zázemím. Byl zrekonstruovaný zámecký park, vystavěné nové dětské hřiště i sportovní areál Kocián. Pan Ladislav Hynek, starosta obce Kostelec na Hané od roku 2010, za svou krátkou dobu na postu starosty nechal zrekonstruovat kanalizaci v obci. V tabulce se vůbec neobjevuje nová strana Úsvit, která jako jediná mezi svými kandidáty do PS za Olomoucký kraj neměla ani jednoho starostu obce. Možná je to i jeden z důvodů nízkého zisku preferenčních hlasů pro stranu Úsvit v Olomouckém kraji.

4.2 Regresní analýza

Pro hledání vztahu mezi hlavními proměnnými a nezávisle proměnnými jsem použila regresní analýzu. Obě hlavní proměnné jsem zkoumala zvlášť. První model se věnuje procentuálnímu zisku preferenčních hlasů v místě bydliště kandidáta. Hodnota indexu determinace⁹ ukazuje, že mohu vysvětlit přibližně 55 % závislosti mezi závisle proměnnou a nezávisle proměnnými. Avšak některé nezávisle proměnné se ukázaly jako bezvýznamné pro zkoumání závislosti na procentuálním zisku preferenčních hlasů v místě bydliště kandidáta. Těmito nezávisle proměnnými jsou: věk, vysokoškolské vzdělání, TOP 09, ODS, místostarostové a náměstci primátora, lékaři, učitelé, podnikatelé a živnostníci a zvolení do zastupitelstva obce ve volbách 2010. Tabulka číslo 6 ukazuje závislosti proměnných. Pokud kandidát byl starostou obce, tak jeho zisk preferenčních hlasů v místě bydliště vzrostl průměrně o 4,1 %. Potvrzuje se tady tvrzení, že čím větší je obec (vyšší počet odevzdaných hlasů v obci), tím více klesá zisk preferenčních hlasů v procentech. Pořadí kandidáta hraje také závislost na udělování preferenčních hlasů v procentech v obci. Čím níže je kandidát umístěný na kandidátní listině, tím klesá jeho procentuální zisk preferenčních hlasů v obci průměrně o 0,09 %, u 15. místa je to menší zisk o 1,35 %. Ke stejnému závěru došel také Morkes, ve své volební studii preferenčních hlasů v roce 2006 o udělování preferenčních hlasů převážně kandidátům z první poloviny kandidátní listiny, a také Lebeda v roce 2009. U navrhujících stran vycházejí pouze hodnoty kladné, kdy kandidatura za ČSSD zvyšuje zisk preferenčních hlasů v místě bydliště kandidáta o 3,4 %, kandidatura za stranu ANO 2011 o 2 %, za KSČM o 1,7 % a za KDU-ČSL o 1,6 %. U stran ČSSD, ANO 2011, KDU-ČSL a KSČM se v Olomouckém kraji projevuje sousedský efekt na udělování preferenčních hlasů.

⁹ Index determinace – po vynásobení 100 udává procento vysvětleného rozptylu závisle proměnné za pomoci nezávislých proměnných. (Hendl 2006)

Tabulka číslo 6 – Výsledky regresní analýzy pro zisk preferenčních hlasů v procentech v místě bydliště kandidáta (metoda Stepwise)

	B	Beta koeficient ¹⁰	Signifikance
Starosta	4,142	0,474	0,000
Počet odevzdaných hlasů v obci	-6,161E-5	-0,322	0,000
Pořadí kandidáta	-0,092	-0,190	0,000
ČSSD	3,412	0,377	0,001
ANO 2011	2,008	0,218	0,000
KSČM	1,699	0,188	0,002
KDU-ČSL	1,591	0,176	0,003
Index determinace (R-square)	0,552	F - test ¹¹	26,398

Zdroj: vlastní výpočet na základě dat z www.volby.cz

U druhé hlavní proměnné, poměru zisku preferenčních hlasů v kraji a místě bydliště kandidáta, hodnota determinace vysvětluje pouhých 39,4 % závislosti s nezávisle proměnnými. Nevýznamné nezávisle proměnné v tomto případě jsou: věk, vysokoškolské vzdělání, TOP 09, ODS, KDU-ČSL, lékaři, učitelé a podnikatelé a živnostníci. Výsledky regresní analýzy pro poměr zisku preferenčních hlasů v kraji a místě bydliště kandidáta nám ukazuje tabulka číslo 7. Je zde opět sedm proměnných, u kterých lze dokázat závislost na závisle proměnné. I v tomto případě s vyšším počtem odevzdaných hlasů v obci nám klesá poměr zisku preferenčních hlasů v kraji a místě bydliště. Nicméně je to jediná potvrzená proměnná, u které lze vyzorovat zápornou hodnotu. Zajímavý výsledek je u pořadí kandidáta, kdy v tomto případě poměr roste s nižším umístěním na kandidátní listině. To znamená, že čím níže kandidát figuroval na kandidátní listině, tím se jeho poměr zvyšoval, a to v průměru o 0,048 %. Kandidát na 10. místě kandidátní listiny dosáhl průměrně o 0,48 % vyššího poměru zisku preferenčních hlasů než kandidát na 1. místě, tedy lídr kandidátky. U kandidatury stran hrají v tomto případě roli pouze ČSSD, ANO 2011 a KSČM. Poměr zisku preferenčních

¹⁰ Beta koeficient – určuje intenzitu a charakter vztahu mezi závisle proměnnou a nezávisle proměnnými. Pokud je hodnota beta koeficientu kladná a vysoká, pak ukazuje na vysokou hodnotu závislosti. Pokud je hodnota záporná, snižuje tak hodnotu nezávisle proměnné. (Hendl 2006)

¹¹ F – test – velikost rozdílu mezi skupinami

hlasů v kraji a místě bydliště nejvíce stoupá, pokud kandidát kandidoval za stranu ANO 2011, a to o 1,9 %. V případě ČSSD je to o 1,7 % a u kandidatury za KSČM je to průměrné zvýšení o 1 %. I u poměru zisku se nám objevuje proměnná starostové. Pokud byl kandidát starostou, jeho poměr zisku byl o 1,3 % vyšší. Stejný jev je i u místostarostů a náměstků primátorů, kdy jejich poměr zisku byl o 1 % vyšší.

Tabulka číslo 7 – Výsledky regresní analýzy pro poměr zisku preferenčních hlasů v kraji a místě bydliště kandidáta (metoda Stepwise)

	B	Beta koeficient	Signifikance
Počet odevzdaných hlasů v obci	- 5,224E-5	-0,417	0,000
ANO 2011	1,919	0,318	0,000
ČSSD	1,756	0,296	0,000
Starosta	1,307	0,228	0,001
KSČM	1,051	0,177	0,009
Pořadí kandidáta	0,048	0,153	0,018
Místostarostové a náměstci primátorů	1,030	0,144	0,029
Index determinace (R-square)	0,394	F - test	13,939

Zdroj: vlastní výpočet na základě dat z www.volby.cz

Závěr

Volebními výsledky se zabývá mnoho prací, avšak problematice preferenčního hlasování není věnováno mnoho pozornosti. Bakalářská práce *Vliv místa bydliště na preferenční hlasy do PS PČR ve volbách v roce 2013* se věnuje analýze udělených preferenčních hlasů v místě bydliště kandidáta, které uvedl na kandidátní listinu. V práci jsou použita data zveřejněná Českým statistickým úřadem na serveru www.volby.cz. Volby do PS se konaly 25.-26. října 2013. Oblastí zkoumání byl vybrán Olomoucký kraj a sedm politických aktérů, kteří se ve volbách v roce 2013 dostali do PS. Politickými aktéry jsou: ČSSD, ODS, TOP 09, KDU-ČSL, KSČM, ANO 2011 a Úsvit.

Hlavní proměnné sledované v této práci byly: zisk preferenčních hlasů v procentech v místě bydliště kandidáta a poměr procentuálního zisku preferenčních hlasů v kraji a místě bydliště kandidáta. Nezávisle proměnnými byly převážně informace uvedené na kandidátní listině. Těmito informacemi jsou povolání kandidáta, věk, navrhuje strana (stranictví) a vysokoškolské vzdělání. Do zkoumání byly zahrnuty další dvě nezávisle proměnné, a to zvolení do zastupitelstva obce v roce 2010 a zvolení do zastupitelstva kraje v roce 2012.

Ve volbách v roce 2013 v Olomouckém kraji získali nejvyšší průměrné procento preferenčních hlasů na kandidáta v místě bydliště z hlediska povolání starostové (7,07 %). Následují místostarostové a náměstci primátorů s průměrným ziskem 2,92 %, ostatní povolání (2,38 %), učitelé (2,37 %), podnikatelé a živnostníci (2,33 %) a nejmenší průměrné procento zisku preferenčních hlasů na kandidáta získali lékaři (2,10 %). Pro zjištění existence statisticky významného vztahu byla použita vzájemná korelace mezi proměnnými. Výsledky korelace s procentem preferenčních hlasů v místě bydliště ukázaly kladný vztah u ČSSD (0,233), kdy členové této strany získali větší procento preferenčních hlasů než kandidáti z ostatních stran. U stran TOP 09 a Úsvitu byl prokázán záporný vztah. Kandidáti těchto stran získali nejméně preferenčních hlasů. Kladný vztah byl také dokázán v případě starostů (0,535) a kandidátů zvolených v roce 2010 do zastupitelstva obce (0,402). Tyto výsledky dávají jasnou odpověď na výzkumnou otázku – Jaký vliv na udělování preferenčních hlasů má známost kandidáta z předchozích voleb? Voliči udělují více preferenčních hlasů kandidátům, kteří byli již dříve zvoleni do zastupitelstva obce než kandidátům objevujících se poprvé na kandidátních listinách. V korelaci poměru mezi procentuálním ziskem preferenčních

hlasů v kraji a v obci kandidáta byl prokázán u čtyř nezávisle proměnných kladný vztah, ale neobjevil se žádný významný záporný vztah. Kladný vztah byl v případě ČSSD (0,194), ANO 2011 (0,176), starostů (0,207) a zastupitelů obce (0,285).

Na příkladu starostů byl zkoumán vztah, který také hrál roli při udělování preferenčních hlasů v místě bydliště. Bylo prokázáno, že více preferenčních hlasů získali starostové ve věku od 41 do 50 let (v průměru o 8,71 %). Nejvyššího poměru však dosáhli starostové nejstarší věkové kategorie od 51 do let (s průměrným poměrem 3,28). Stranictví mělo také vliv na udělování preferenčních hlasů u starostů. Nejvíce preferenčních hlasů v průměru dostali starostové ČSSD (16,28 %). Dále starostové za ANO 2011 (8,97 %), za KDU-ČSL (8,84 %), za KSČM (7,09 %), za TOP 09 (5,30 %) a za ODS (3,88 %). U poměru byly výsledky podobné. Nejvyššího poměru v průměru na jednoho kandidáta dosáhli starostové z ANO 2011 (6,81). Následující průměrné podíly poměrů starostů za ČSSD (4,43), za KSČM (3,62), za KDU-ČSL (2,84), za TOP 09 (2,67) a nejmenší průměrný poměr získali starostové za ODS (1,49).

Regresní analýza potvrdila pravost stanovených hypotéz i zodpověděla některé výzkumné otázky. Mezi faktory, které ovlivnily rozhodnutí voličů při udělování preferenčních hlasů v Olomouckém kraji, byly: velikost obce, pořadí kandidáta na kandidátní listině, povolání a stranictví. Regresní analýza pro zisk preferenčních hlasů v procentech v místě bydliště potvrdila tvrzení hypotézy - Starostové získávají větší počet preferenčních hlasů v místě bydliště než kandidáti jiného povolání. Kdy kandidáti, kteří byli starostové, dostali v obci v průměru o 4,1 % více preferenčních hlasů. Byla zde potvrzena pravost druhé hypotézy (stranictví kandidáta má vliv na počet udělených preferenčních hlasů v obci), kdy kandidátům za ČSSD se zvýšil zisk preferenčních hlasů v obci o 3,4 %, kandidátům za ANO 2011 o 2 %, za KSČM o 1,7 % a kandidátům za KDU-ČSL o 1,6 %. U těchto stran se dá také říci, že se zde projevuje sousedský efekt v rámci Olomouckého kraje. Ukázalo se, že některé tradiční strany nezískali více preferenčních hlasů než nová hnutí. Nejvíce preferenčních hlasů v obci udělovali voliči ČSSD. Další byli voliči ANO 2011, kteří udělovali více preferenčních hlasů než voliči dalších politických stran či hnutí. Bylo také potvrzeno Morkesovo tvrzení o pořadí kandidáta, čím níže byl kandidát na kandidátní listině, tím byl jeho procentuální zisk preferenčních hlasů menší. Potvrzeno bylo také tvrzení o klesání zisku preferenčních hlasů s narůstající velikostí obce.

Regresní analýza u poměru zisku preferenčních hlasů v kraji a místě bydliště kandidáta došla ke stejným výsledkům u narůstající velikostí obce, kdy klesá poměr zisku preferenčních hlasů v kraji a v obci. U pořadí kandidáta byl však prokázán rostoucí poměr s nižším umístěním na kandidátní listině, v průměru o 0,048 %. Straničtví mělo také vliv na poměr zisku, kdy poměr v průměru rostl a to v případech u kandidátů za ANO 2011 o 1,9 %, kandidátů za ČSSD o 1,7 % a kandidátů za KSČM o 1 %. Výška poměru také vzrostla u kandidátů s povoláním starostové o 1,3 % i u povolání místostarostové a náměstci primátorů o 1 %.

Nejpřínosnější literaturou pro tuto bakalářskou práci byly příspěvky od Petra Vody. V knihách *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010* a *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2013* se věnuje efektu kandidáta na udělování preferenčních hlasů. Tyto práce mi pomohly k lepšímu pochopení a srovnání vlivů, které působí na voliče při rozhodování v udělování preferenčních hlasů. Také byly mou inspirací při postupu zkoumání a výběru jevů, který mohly mít vliv na počet preferenčních hlasů v obci. Přínosné byly také práce Evy Kneblové ve stejných publikacích jako práce Petra Vody a článek *Analýza preferenčního hlasování do PS PČR* od Jana Morkese.

Téma preferenčního hlasování je velice zajímavé a rozsáhlé. Je to téma málo zkoumané a ovlivněno může být mnoho faktory. Do budoucna určitě stojí za detailnější a rozsáhlejší výzkum než byl rozsah této práce. Výsledky bakalářské práce mohou posloužit k porovnání s udělenými preferenčními hlasy v následujících volbách v roce 2017 a potvrdit či vyvrátit trendy v udělování preferenčních hlasů v místě bydliště kandidáta.

Prameny a literatura

Český statistický úřad. Data dostupné z: <www.volby.cz>

Hendl, Jan. 2006: *Přehled statistických metod zpracování dat: analýza a metaanalýza dat*. Praha: Portál

Evropské centrum pro medicínskou informatiku, statistiku a epidemiologii (online) Internetový server dostupný z: <www.new.euromise.org>

Fórum 50 %. (online) Internetový server dostupný z: <<http://padesatprocent.cz/>>

Frantová, Libuše. 2013. „*Marek Benda z 10. místa: Voliči, čekám od vás verdikt. Jinak se půjdu živit ...*“ Parlamentní listy 6.9.2013 (online). Dostupné z: <<http://www.parlamentnilisty.cz/politika/poslanecka-snemovna/Marek-Benda-z-10-mista-Volici-cekam-od-vas-verdikt-Jinak-se-pujdu-zivit-284581>>

Chytilík, Roman, Jakub Šedo, Tomáš Lebeda, Dalibor Čaloud. 2009 :*Volební systémy*. Praha: Portál

Informační systém o průměrném výdělku (online) Internetový server dostupný z: <<http://www.ispv.cz/>>

Kneblová, Eva. 2010: „*Využívání preferenčních hlasů.*“ In Balík, Stanislav a kol. *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury

Kneblová, Eva. 2014: *Využívání preferenčních hlasů.* In Havlík, Vlastimil a kol. *Volby do Poslanecké sněmovny 2013*. Brno: Mezinárodní politologický ústav

Kudrna, Jan: *Preferenční hlasování ve volbách do Poslanecké sněmovny ČR.* (online) Dostupné z: <http://klimes.mysteria.cz/clanky/komentare/kudrna_preferencni_hlasy_2010-01-16.pdf> (15.2.2015)

Kyloušek, Jakub. 2006: „*Osobnostní rozměr parlamentních voleb (kandidátní listiny, preferenční hlasy a základní charakteristika zvolených poslanců).*“ In Čaloud, Dalibor, Tomáš Foltýn, Vlastimil Havlík, Anna Matušková: *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2006*. Brno: Centrum pro studium demokracie

Lebeda, Tomáš: *Preferování kandidátů ve volbách do Poslanecké sněmovny*. Socioweb 2009 (1)

Morkes, Jan: *Analýza preferenčního hlasování ve volbách do PS PČR*. Evropská volební studia 2008 (1) Dostupné z: < <http://seth.ics.muni.cz/volstudia/wp-content/uploads/2014/07/evs-2008-1-1.pdf>> (11.1.2015)

Navrátil, Vojtěch: *Jak voliči kroužkovali?* Revue Politika 2013a (11)

Navrátil, Vojtěch: *Preferenční hlasování od vzniku republiky po „kroužkovací revoluci“ II*. Revue Politika 2013b (10)

Novák, Miroslav, Tomáš Lebeda. 2004: *Volební a stranické systémy ČR v mezinárodním srovnání*. Dobrá Voda: Aleš Čeněk

Pecháček, Štěpán. 2003: „*Preferenční hlasování ve volbách do PS*“. In Linek, Lukáš, Ladislav Mrklas, Adéla Seidlová, Petr Sokol (eds.). *Volby do Poslanecké sněmovny 2002*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Regionální informační servis (online) Internetový server dostupný z: < <http://www.risy.cz/cs>>

Rekonstrukce státu (online) Internetový server dostupný z: <www.rekonstrukcestatu.cz>

Rybová, Drahomíra: *Preferenční hlasování ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2010 ve srovnání s volbami 2002 a 2006*. Diplomová práce 2011

Server Matematika.cz (online) Dostupné z: <www.matematika.cz>

Voda, Petr. 2010: „*Efekt kandidáta*.“ In Balík, Stanislav a kol. *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury

Voda, Petr. 2014: „*Efekt kandidáta*.“ In Havlík, Vlastimil a kol. *Volby do Poslanecké sněmovny 2013*. Brno: Mezinárodní politologický ústav

Zákon č. 59/1992 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 47/1990 Sb., o volbách do Federálního shromáždění, ve znění zákonného opatření předsednictva Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky č. 208/1990 Sb.

Zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů

Zákon č. 204/2000Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů, ve znění zákona č. 212/1996 Sb. a nálezu Ústavního soudu uveřejněného pod č. 243/1999 Sb., zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č.37/2002 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů, ve znění zákona č. 212/1996 Sb., nálezu Ústavního soudu uveřejněného pod č. 243/1999 Sb., zákona č. 204/2000 Sb. a nálezu Ústavního soudu uveřejněného pod č. 64/2001 Sb., a zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 273/2001 Sb.

Abstrakt

Preferenční hlasování není v politologii věnována dostatečná pozornost jako jiným faktorům, které mají vliv na volební výsledky. Tato práce se zabývá analýzou preferenčního hlasování ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České Republiky v roce 2013. Oblast zkoumání této bakalářské práce je Olomoucký kraj a sedm politických aktérů, kteří se dostali do Poslanecké sněmovny. Zkoumaným subjektem jsou preferenční hlasy týkající se tradičních českých politických stran, které jsou: České strany sociálně demokratické – ČSSD, Občanské demokratické strany – ODS, TOP 09, Křesťanské a demokratické unie a Československé strany lidové- KDU-ČSL, Komunistické strany Čech a Moravy – KSČM a novým Hnutím ANO 2011 a Úsvitem přímé demokracie Tomia Okamury - Úsvit. Základem zkoumání jsou jednotliví kandidáti zmíněných politických stran v Olomouckém kraji a jejich zisky preferenčních hlasů. Obdobím zkoumání jsou volby do Poslanecké sněmovny v říjnu 2013. Cílem práce je zjistit, zda voliči udělovali více preferenčních hlasů kandidátům v jejich místě bydliště či nikoliv. Pokud ano, jaké jiné faktory měly vliv na preference voličů. Práce analyzuje preferenční hlasy v celém kraji a místě bydliště kandidáta a porovnává je s proměnnými, které mohli mít vliv na rozhodování voličů při udělování preferenčních hlasů jednotlivým kandidátům.

Abstract

The political science does not pay enough attention to preferential votes; it concentrates more on other factors that may influence the election results. This bachelor thesis deals with the analysis of the preferential votes during the elections to the Chamber of Deputies of the Parliament of the Czech Republic in 2013. The thesis focuses on the Olomouc region and seven politicians that were successfully given mandate to the Chamber of Deputies. The examined subject is the preferential votes concerning Czech traditional political parties: Czech Social Democratic Party – ČSSD, Civic Democratic Party – ODS, TOP 09, Christian and Democratic Union – Czechoslovak People's Party – KDU-ČSL, Communist Party of Bohemia and Moravia – KSČM and the new ones ANO 2011 and Dawn of Direct Democracy founded by Tomio Okamura. The analytical part of the thesis concentrates on the candidates of mentioned political parties in the Olomouc region and the preferential votes they received in the election to the Chamber of Deputies of the Parliament of the Czech Republic in October 2013. The aim of the thesis is to find out whether voters gave more preferential votes to the candidates from their place of residence or they did not. The thesis also discusses other factors that may influence the voters. It analyses preferential votes in the whole Olomouc region and the candidates' places of residence and it compares them with the variables which may have influenced the voters' decision while casting preferential votes.